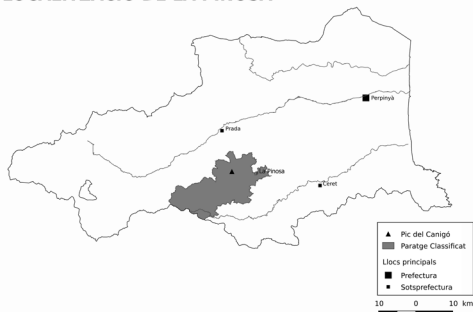

La colònia minera de la Pinosa (Vallmanya, Conflent). Història d'una població industrial de muntanya al Canigó (segles XIX i XX)

La colònia minera de la Pinosa està situada a la part oriental del paratge protegit del massís del Canigó, dins del terme municipal de Vallmanya, a la vall de la Llentilla (Conflent).¹ [Fig. 1] Situada a 1.350 metres d'altitud, l'accés als vestigis és necessàriament pedestre, principalment a través d'una excursió d'aproximadament una hora i mitja des del coll de Palomera, coll que marca el límit entre les comarques del Conflent i del Vallespir. Un segon accés és possible per la pista privada de l'Estanyol, que permet un accés motoritzat fins una àrea de maniobres situada a 15 minuts a peu de la Pinosa. Aquest darrer accés, però, és de caràcter tècnic i està reservat exclusivament a la gestió i al transport dels materials necessaris a les obres de rehabilitació dels vestigis d'aquesta colònia industrial.

El Sindicat mixt Canigó Grand Site, propietari de la Pinosa des de 2014, ha endegat un projecte de rehabilitació i de valorització d'aquest lloc emblemàtic del massís, inscrit com a monument històric l'any 2015.² Aquest paper es proposa presentar sintèticament i contextualitzar els vestigis de la colònia minera de la Pinosa, per tal de fer conèixer a un públic més ampli l'interès patrimonial d'aquest indret.

LOCALITZACIÓ DE LA PINOSA

Fent : Sindicat mixt Canigó Grand Site (SMCGS)

Fig. 1 – Mapa de localització de la Pinosa / Canigó Grand Site (CGS)

Rubén Molina i
Campoy, historiador
i encarregat de
missió patrimoni al
Sindicat mixt Canigó
Grand Site, Prada

Una explotació secular

Els jaciments de ferro que envolten el massís del Canigó han estat objecte d'una explotació secular. L'explotació minera completava una economia de muntanya basada fonamentalment en l'agricultura i les activitats silvopastorals. Les primeres traces arqueològiques de l'extracció i de la reducció del ferro al massís del Canigó es remunten al segle II aC³ Cap testimoni arqueològic no permet, però, afirmar que els jaciments de la Pinosa han estat explotats durant l'antiguitat. Durant l'edat mitjana i tot l'Antic Règim, aquests jaciments varen pertànyer al monestir de Sant Miquel de Cuixà (Codalet), que posseïa un immens patrimoni metal·lúrgic al conjunt del massís. El mineral de la Pinosa va alimentar, doncs, durant segles, les fargues catalanes instal·lades als pobles dels voltants i, sobretot, les fargues de Vallmanya, documentades des del segle XV.⁴

Amb la Revolució Francesa, els béns eclesiàstics són nacionalitzats (decret del 2 de novembre de 1789) i, a partir de l'aprovació de la Llei del 21 d'abril del 1810 sobre les mines, per tal d'explotar els recursos del subsòl, és necessari obtenir de l'Estat (representat pel prefecte en cada departament) una concessió administrativa. Arrendada a l'Estat el 1810 per Miquel Noell,⁵ hereu dels antics explotadors de la mina i mestre fargaire a Vallmanya, la concessió minera de la Pinosa s'institueix per ordenança reial l'any 1844.⁶ Mort sense descendència masculina, la concessió passà a mans de la família Pons, a través del matrimoni d'Elisa Noell i Jaume Pons, mestre fargaire a Cortsaví, la farga del Pont Nou d'Arles de Tec i la del Llec (municipi d'Estoer) [Fig. 2 i 3]. El perímetre de la concessió de la Pinosa serà augmentat l'any 1877⁷ fins al lloc dit Roca Gelera.

Les mines de la Pinosa han estat explotades per la família Pons mentre les fargues catalanes del Canigó han estat en activitat, és a dir fins a final del segle XIX. La desforestació de les muntanyes, l'esgotament dels jaciments en superfície i la mateixa evolució de la indústria siderúrgica, amb la generalització dels alts forns per a la reducció del mineral, van arruïnar aquesta indústria tradicional que representen les fargues catalanes i, en conseqüència, també la indústria extractiva que li fornïa la matèria primària. Des de la darrera dècada del segle XIX, doncs, les mines de la Pinosa resten inexplorades, únicament s'hi fan algunes tasques de manteniment i de recerca sense importància real.

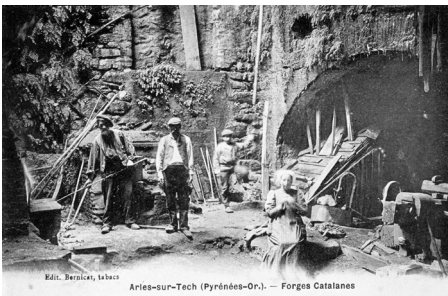

Fig. 2 – Interior de la farga del Pont Nou, Arles de Tec, vers 1920 / CGS, Col. Serge Barboteu

Fig. 3 – Vestigis de la farga del Llec, Estoer, 1989. Foto: © B. Fort / CGS

Una colònia industrial

Aquesta situació de paràlisi es perllongà fins a l'adquisició de la concessió, l'any 1906, per part dels germans Edmond i Louis Valentin, industrials d'origen alsacià,⁸ instal·lats als Banys d'Arles (Amélie-les-Bains, Vallespir) des del 1904. La pèrdua de les mines de la Lorena, a partir de la desfeta militar de 1870, va créixer l'interès dels industrials francesos pels jaciments del Canigó, un sector miner important pel que fa a la quantitat de recursos explotables, que havia estat fins aleshores desatès per les grans societats siderúrgiques. Nombrosos industrials van arribar des d'aleshores, les inversions dels quals van permetre desenvolupar les explotacions mineres del conjunt del massís del Canigó.⁹ És en aquest context que cal entendre l'interès que els germans Valentin van mostrar pel mineral de la Pinosa i les inversions faraòniques que hi van realitzar.

Els germans Valentin endeguen des de 1906 la modernització de la concessió de la Pinosa i fan entrar aquest sector del massís en la nova era industrial. En primer lloc, per tal de resoldre el problema de l'aïllament d'aquests jaciments, situats com dèiem en plena muntanya, lluny dels principals eixos de comunicació, els nous concessionaris instal·len un vast sistema de transport que assegurava l'evacuació del mineral de la Pinosa en direcció de l'estació de tren dels Banys d'Arles [fig. 4]. D'aquesta manera, el mineral de la Pinosa arribava per mitjà d'un cable aeri de 1.300 metres fins al lloc de Repalona (Vallmanya) [fig. 5], on es trobava l'estació de partida d'una via fèrria de 12 km [fig. 6] que conduïa el mineral a través de la serra Batera-Fontfreda fins a l'estació de Formentera (Montboló, al Vallespir), d'on un segon cable aeri de 4.500 metres el feia descendre pel Coll de la Reducta fins a l'estació dels Banys d'Arles. A partir d'aquí, el mineral es transportava per mitjà dels trens de la Companyia de Midi fins al port de Portvendres,¹⁰ on els germans Valentin havien instal·lat una infraestructura per embarcar el mineral¹¹ que alimentava els alts forns del centre i del sud-oest de França, o inclús les fàbriques d'Alemanya o d'Anglaterra. Aquest sistema de transport servia igualment per evacuar la producció de les mines de Roca Gelera (Vallmanya) i dels Menerots (la Bastida).

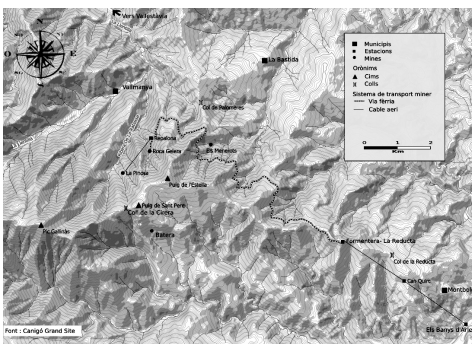

Fig. 4 – El sistema de transport miner de la Pinosa : la línia Repalona-Formentera / CGS

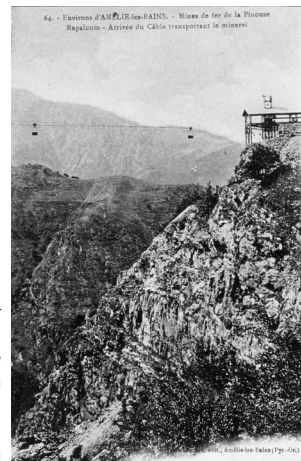

Fig. 5 – Arribada del cable aeri de la Pinosa a Repalona, v. 1906 / CGS, Col. A. Taurinya

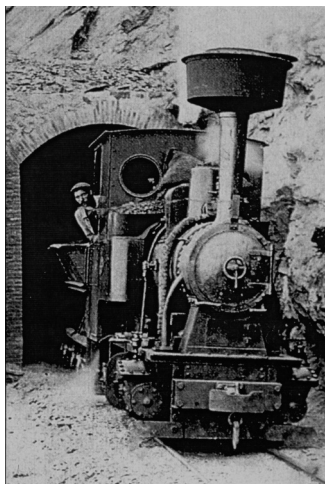

Fig. 6 – Tren en la línia Repalona – Formentera, vers 1906 / CGS, Col. A. Taurinya

Fig. 7 – Vista actual dels vestigis de la Pinosa. Foto: © B. Fort / CGS

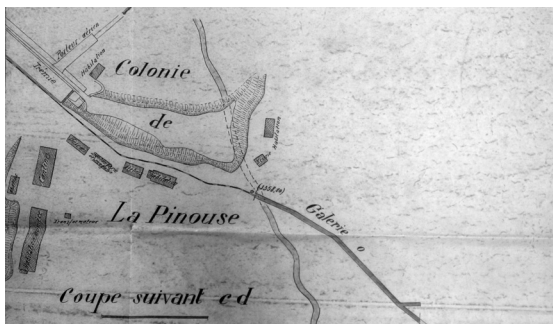

Fig. 8 – Extracte del plànol dels treballs de la concessió de la Pinosa, vers 1915 / ADPO, 15J26

D'altra banda, entre 1906 i 1908 es varen construir els edificis de la colònia industrial de la Pinosa per tal de fixar la mà d'obra al peu mateix dels jaciments [fig. 7]. Com van assenyalar uns excursionistes que van passar per la Pinosa l'any 1908: "És una gran sorpresa descobrir en aquest indret feréstec un autèntic llogaret, construït a la gropa d'aquesta muntanya envoltada de còrrecs pregons i de tarteres de pedres que han davallat de les altes crestes inacessibles."¹² La fascinació per aquest indret, per les ruïnes d'aquesta colònia industrial al bell mig d'una clariana, envoltada d'un massís forestal dinàmic, és encara vigent. Organitzades en diverses terrasses, les construccions de la colònia són modestes, de pedra i cairons lligats amb morter de calç i cobertes amb teules mecàniques. La colònia posseeix tot el necessari per a una vida autònoma, molt important en un indret que sovint queda incomunicat per la neu durant els mesos d'hivern.¹³ El plànol de l'explotació, conservat a l'arxiu departamental,¹⁴ a Perpinyà, ens permet conèixer l'afectació de cada edifici [fig. 8]: habitacions pels obrers i les seves famílies, un magatzem que és alhora un forn de pa; una cantina, que és el lloc més rellevant des del punt de vista de la convivialitat i dels

La Pinosa - País d'origen dels minaires estrangers					
	Nb	%		Nb	%
Albània	3	0,13	Portugal	128	5,6
Algèria	160	6,94	Dinamarca	1	72,1
Alemanya	2	0,08	Espanya	1661	0,08
Andorra	2	0,08	Grecia	2	7,5
Argentina	1	0,04	Itàlia	172	0,04
Austria	11	0,47	Luxemburg	1	0,04
Bèlgica	3	0,13	Malta	1	0,56
Bulgària	2	0,08	Marròc	13	0,56
Iugoslàvia	2	0,08	Polònia	72	3,12

Font: ADPO, 2013, p. 81

Fig. 9 – Quadre dels efectius estrangers de la Pinosa (1906-1931) / ADPO, 2013, p. 81

intercanvis entre els habitants de la colònia, on es reuneixen els obrers pels àpats i pels aperitius; un escorxador; i d'altres edificis de caire professional, necessaris a l'explotació de la mina en si mateixa: despatxos de la direcció, tallers de reparació de les eines i altres materials, una tremuja per a l'emmagatzement del mineral, etc. Tots els edificis de la Pinosa disposaven d'electricitat, que provenia d'una central hidroelèctrica construïda a la Ribera de la Rabassa. "Hi havia l'electricitat a totes les cambres, teníem bombetes per tot arreu",¹⁵ recorda Louise Fruitet, filla de Louis Martre, capatàs de la mina entre 1918 i 1931. Les galeries estaven situades a la muntanya, a una cota més alta. Un pla inclinat permetia descendre el mineral i, per mitjà d'una via estreta per a vagonetes, dipositar-lo a la tremuja situada a la terrassa inferior de la colònia. A alguns metres d'aquesta darrera hi havia tot el dispositiu del cable aeri que conduïa el mineral fins a l'estació de Repalona i, des d'allà, s'evacuava pel tren fins a Formentera i els Banys d'Arles.

Enfrontats a unes enormes despeses de funcionament, els germans Valentin arribaren a una entesa amb la Societat de les acereries Schneider del Creusot (Saône-et-Loire), per tal que aquesta societat prengués el seu relleu en l'explotació de la Pinosa. És així com es creà en 1915 la Societat de les mines de la Pinosa, filial de la Societat Schneider del Creusot, de la qual els germans Valentin restaren els accionistes majoritaris.

Al costat de les concessions de Batera-Las Indis i de Fillols, la Pinosa va esdevenir així una de les explotacions més importants del departament, tant pel que fa a la producció com al nombre d'efectius que hi treballava. El nombre del personal de la Pinosa se situa al voltant de 200 obrers a l'any, entre minaires, manobres i transportadors. Tot i que el nombre d'efectius que es troben en un mateix moment a la colònia cal situar-lo en una centena de persones, molts d'ells d'origen estranger [fig. 9]: 26 nacionalitats van passar per la Pinosa, la gran majoria d'origen espanyol.¹⁶

Aïllats a la muntanya, els obrers de la Pinosa es van organitzar des del primer moment per tal de millorar les seves condicions de vida i de treball, la qual cosa mostra la seva capacitat per concebre i implementar unes formes d'organització social que els van permetre de superar la concepció de les relacions laborals que se'ls imposava. La maduresa del moviment obrer de la Pinosa queda palès en l'organització de diverses vagues, la primera al maig de 1907.¹⁷ La més important, però, va tenir lloc en 1918, quan els obrers, després de dies de lluita i de llargues negociacions, aconseguiren la jornada efectiva de vuit hores.

Les conseqüències de la crisi econòmica de 1929 posarien punt i final a l'explotació de la Pinosa. La fi del treball té lloc durant el segon trimestre de 1931, quan la concessió fou adquirida per la Societat Anònima de Batera.¹⁸ Aquesta companyia renuncià en endavant a reprendre l'explotació i l'abandonà definitivament.

Un lloc de memòria

Després de l'ocupació per part de l'Alemanya nazi del sud de França, la resistència s'organitza progressivament arreu del territori i el Canigó esdevé un espai privilegiat pels maquis o per la constitució de xarxes organitzades per ajudar a travessar la frontera espanyola pels ports de muntanya (*les passeurs*). Les accions de la resistència s'intensifiquen entre 1943 i 1944: els sabotatges de tota mena es multipliquen a totes les valls, cims i altiplans del massís.

Un dels maquis més actius era el de Vallmanya, dirigit per René Horte, mestre de l'escola del poble i resistent de primera hora. Al grup d'Horta s'hi afegeix durant el juliol de 1944 el maquis Henri-Barbusse, compost per uns 150 homes entre els FTPF (francitadors i partisans francesos) comunistes i els nombrosos combatents antifranquistes espanyols. Acorralats pels enemics, els maquis es replegaren el 8 de juliol a la colònia de la Pinosa, que estava aleshores desafectada. Des d'aquí, la Resistència organitzà diverses operacions militars, la més important de les quals és l'ocupació de Prada (Conflent) el 29 de juliol de 1944. Els esdeveniments es precipitaren a partir d'aquest moment.¹⁹

L'ocupant alemany, ajudat pels col·laboracionistes de la Milícia francesa, ebris de venjança, preparà una operació per tal d'acabar amb el maquis de Vallmanya i castigar alhora la població que el sustentava. Informats sobre l'amagatall del maquis, es posà en pràctica una operació per tal d'encerclar i prendre a l'assalt la Pinosa i els seus ocupants [fig. 10]. Al nord, una columna alemanya remuntà el primer d'agost la vall de la Llentillà fins al poble de Vallmanya, que varen saquejar i arrasar amb granades incendiàries [fig. 11]; dos habitants del poble i dos llenyataires espanyols que no havien fugit abans de l'arribada dels alemanys foren executats. A l'est, la Milícia prengué el control del coll de Palomeres (entre Vallmanya i la Bastida), amb l'objectiu d'impedir la fugida dels resistents per aquest passatge. Dues columnes alemanyes irromperen sobre la Pinosa des del coll de la Cirera, al sud, i des de l'Estanyol, a l'oest. El combat esclatà la matinada del 2 d'agost. Desbordats per la superioritat dels enemics, els maquisards es van veure obligats a fugir entre els

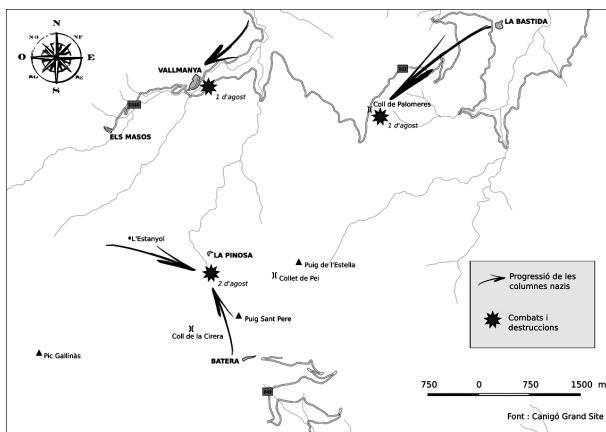

Fig. 10 – Operació contra els maquis de Vallmanya (1-3 d'agost de 1944) / CGS

« AQUI CAIGUÉ
JULIEN PANCHOT

CAPITÀ DE LES 4101ª I
4102ª COMPAGNIES FTPF
MAQUIS HENRI BARBUSSE
AMB LES ARMES A LA MÀ
CONTRA LES HORDES NAZIS »

Fig. 12 – Placa commemorativa de marbre en honor a Julien Panchot, ubicada al mur de la cantina de la Pinosa / CGS

Fig. 11 – El poble de Vallmanya incendiat, 1944 / CGS, Col. Ajuntament de Vallmanya

bosc del coll de la Cirera. Ferit a la cama, el capità Julien Panchot, àlies Pròsper, va cobrir amb un fusell metrallador la retirada dels seus camarades fins a l'esgotament de les municions. Capturat i cruelment torturat, Panchot fou afusellat contra el mur de la cantina de la Pinosa, que conserva encara l'empremta dels trets [fig. 12]. Al vespre, els alemanys incendien els edificis de la Pinosa abans de tornar a marxar.

El martiri de Vallmanya i de la Pinosa es conserva encara viu en la memòria dels catalans, és la raó per la qual aquest indret ha esdevingut igualment un dels principals llocs de memòria del departament dels Pirineus Orientals.

Un projecte de rehabilitació i de valorització

Com en el cas del conjunt de vestigis del patrimoni industrial, l'interès per la conservació i la valorització de la colònia de la Pinosa és recent. És en el marc del projecte de la Ruta del Ferro del Canigó, els anys 1990, que aquests vestigis es redescobreixen i que emergeix d'una manera clara la voluntat de garantir-ne la salvaguarda i la seva transmissió a les generacions futures. Amb aquest ànim, el SMC GS ha endegat en 2016 un projecte de rehabilitació i de valorització de la colònia de la Pinosa, l'objectiu fonamental del qual és qualificar el sector oriental del massís del Canigó per tal d'ajudar a la gestió dels fluxos turístics del paratge protegit, tot proposant alternatives a la sobrefreqüentació del pic del Canigó, sector sensible sobretot a partir del refugi dels Cortalets.

El projecte de rehabilitació i de valorització de la Pinosa comporta tres aspectes diferents però complementaris: d'una banda, les mesures de conservació que pretenen aturar la degradació dels edificis i garantir la seguretat de les persones; en segon lloc, instal·lar

els dispositius d'interpretació del patrimoni necessaris per tal de poder realitzar una visita autònoma de la colònia minera; i, finalment, integrar la Pinosa en un itinerari d'excursió, vinculant-la amb la resta de vestigis industrials de la línia Repalona-Formentera així com amb el refugi de Batera.

El projecte es troba actualment en la fase de concepció,²⁰ que realitza des del març de 2017 l'arquitecte Virgile Guénot, amb l'ajuda de l'arquitecta Aurélie Quilgars i del cabinet de paisatgistes Coloco. Per tal d'assegurar el seguiment de la missió arquitectònica, el SMCGS ha establert un comitè de pilotatge o de coordinació, l'objectiu del qual és associar i recollir el parer dels diversos partenaris financers i tècnics del projecte sobre la base de les orientacions fixades pels estudis de l'arquitecte.²¹ Creiem que aquests estudis han assolit una resposta ponderada a les grans problemàtiques que planteja el projecte: el tractament de les dinàmiques paisatgístiques, la preservació dels vestigis, la seva valorització d'acord amb l'ànima de l'indret (*l'esprit des lieux*), així com la seguretat del públic. D'aquesta manera, en un termini de cinc anys, el SMCGS espera posar a la disposició del públic un lloc patrimonial protegit, atractiu i acollidor, apte per rebre els visitants en total seguretat.

Notes

- 1- Sobre els vestigis de l'explotació del ferro al conjunt de la vall de la Llentillà, vegeu: TAURINYA, J. "Les mines de ferro de la vall de la Llentillà (Canigó)". *Trobades Culturals Pirinenques* (13, Ceret, 29/10/2016). *Art i història al Pirineu*. S.l.: Societat Andorrana de Ciències, 2017, p. 77-80.
- 2- Arrêté portant inscription au titre des monuments historiques des vestiges des sites miniers de la Pinouse, Roque Jalère, les Manerots et de la voie ferrée Rapaloum-Formentera à VALMANYA, LA BASTIDE, SAINT-MARSAL, MONTBOLO (Pyrénées-Orientales), 10/12/2015.
- 3- MUT, G. KOTARBA, J. "Les activités métallurgiques d'époque romaine dans les Pyrénées-Orientales". In: KOTARBA, J., CASTELVI, G., MAZIÈRE, F. (dir.). *Carte archéologique de la Gaule: les Pyrénées-Orientales* (66). Paris: Fondation Maison des sciences de l'homme, 2007, p. 141-155. La recerca arqueològica sobre la metal·lúrgia del ferro al Canigó està actualment en curs en el marc de diversos programes de recerca: des del 2014, el programa *Le fer antique et médiéval du massif du Canigou* (66): *études interdisciplinaires des stratégies d'exploitation, des systèmes de production et des réseaux d'échange* de la Direction Régionale des Affaires Culturelles (DRAC) de Languedoc-Roussillon, dirigit per G. PAGÈS (investigador al CNRS); i, des del 2015, el programa *Appropriation, innovations et contrôle: le fer antique et médiéval du massif du Canigou* de la Communauté d'Universités et d'Établissements i de la Universitat Paris Lumières, dirigit per C. VERNA (Universitat Paris 8) i G. PAGÈS.
- 4- Mediateca de Perpinyà, fons local, CR, t. 2, p. 246.
- 5- Arxiu departamental dels Pirineus Orientals (ADPO), 8S49.
- 6- ADPO, 8 S 96.
- 7- *Idem*.
- 8- Segons J. TOSTI, els germans Valentin són d'origen alsacià. Tanmateix, nosaltres no hem trobat cap menció relativa a l'origen d'aquests industrials, cf. TOSTI, J. "Le fer de la Pinosa (1904-1931)". In: *D'Ille et d'ailleurs*, n. 13, 1989, p. 42.
- 9- IZARD, V. "Visages et paysage du fer dans le massif du Canigou: cent ans d'histoire de la sidérurgie". In: BREJON DE LAVERGNÉE, M-E.; BOBO, J.-P.; SOUTADÉ, G. (Perpinyà, 15/11/1996). *Le Canigou 1896-1996: un siècle d'aménagements*. Perpinyà: ADPO, Consell general dels Pirineus Orientals, 1997, p. 139-196.
- 10- GIRAUD, J.-E. "Le transport des minerais de fer du Canigou à Port-Vendres (Pyrénées-Orientales)". In: *Le Génie Civil: revue hebdomadaire des industries françaises et étrangères*, t. LVI, n. 5, 1909, p. 81-85.
- 11- PAWLOWSKI, A. *Annuaire des mines et minerais métalliques de France et d'Algérie* [en línia]. Paris: s.n., 1919, p. 62. Disponible a : < ark:/12148:cb32697173q/date >.

- 12- *L'Indépendant*, 2 d'octubre de 1908: "...On éprouve la plus grande surprise de rencontrer dans cette région sauvage un véritable village construit sur une croupe de la montagne entourée de ravins profonds et d'éboulis de pierres dévalées des hautes crêtes inaccessibles..."
- 13- SOUTADÉ, G. *L'avalanche meurtrière du 10 février 1917 à la mine de fer de Roca Gelera (massif du Canigó): un grand témoin raconte*. Perpinyà: Syndicat mixte Canigó Grand Site, Trabucaires, en premsa (Col·lecció Patrimoines-Canigó, 1). N.B.: Llibre bilingüe francès-català.
- 14- ADPO, 15 J 26. El plànol no porta cap datació. Tanmateix, cal situar-ne la realització entre 1915 i 1931.
- 15- SMCGRS, fons SIPARC-Route du fer, 47: Testimoni de Louise Fruitet (1921-2005), enregistrat a Fillols el 29 de setembre de 2004. Louise Fruitet era filla de Louis Martre, capatàs a la mina de la Pinosa entre 1920 i 1931. Va viure-hi durant els 7 primers anys de la seva vida, abans de marxar a viure a Vallmanya l'any 1928 per entrar a l'escola.
- 16- ADPO "Migration économique: l'exemple des mines de fer". In: *Le Roussillon, terre de passage, terre d'accueil. Catalogue de l'exposition présentée de septembre à décembre 2013*. Perpinyà: Consell departamental dels Pirineus Orientals, 2013, p. 77-91.
- 17- *Le Petit Parisien: journal quotidien du soir*, n. 11158, 17 mai 1917.
- 18- Decret del 17 de març de 1931. Cf. *Annales des mines: partie administrative*, 1931, sèrie 12, t. 10, p. 191.
- 19- Existeixen diverses versions, a vegades contradictòries, sobre els esdeveniments del drama de Vallmanya. Ens basem aquí, fonamentalment en les següents obres: BONET, G. *Les Pyrénées-Orientales dans la guerre 1939-1944*. Écuilly (Rhône): Horvath, 1992, p. 135-141.; LARRIEU, J. "Le Canigou dans la Seconde Guerre mondiale (1939-1944)". In: BREJON DE LAVERGNÉE, M-E.; BOBO, J.-P.; SOUTADÉ, G. (Perpignan, 15/11/1996). *Le Canigou 1896-1996: un siècle d'aménagements*. Perpinyà: ADPO, Consell general dels Pirineus Orientals, 1997, p. 139-196.; BOBO, J.-P. *Le Canigó dans la guerre (1940-1944)*. Perpinyà: Syndicat mixte Canigó Grand Site, Trabucaires, en premsa (Col·lecció Patrimoines-Canigó, 2). N. B.: Llibre bilingüe francès-català.
- 20- Per un descriptiu complet del projecte, vegeu: MOLINA, R. "Le projet de sécurisation et de valorisation de la Pinosa". In: *Le fil du fer*, n. 20, 2018, p. 21-31.
- 21- Aquest comitè de pilotatge ha permès de reunir tres vegades (el 29 de maig, el 19 de setembre de 2017 i l'11 d'abril de 2018) nombrosos membres: la DRAC (Direction régional des affaires culturelles), la DREAL (Direction régional de l'environnement, de l'aménagement et du logement), l'ONF (Office national des forêts), la UDAP (Unité départementale de l'architecture et du patrimoine), el Consell departamental dels Pirineus Orientals, el servei d'urbanisme de la Mancomunitat de municipis Conflent-Canigó així com el municipi de Vallmanya. Aprofitem l'avinentesa per agrair-los la seva implicació.

